

حق نامہ می حقوق کودکی

ترجمہ: ہدیہ کعبی

انتشار: سیات حق کودکی

<http://right-to-childhood.com>

پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک

گمپس: راهنمای آموزش حقوق بشر به نوجوانان و جوانان

شورای اروپا، ۲۰۱۲

ترجمه: هدیه کعبی

ویرایش: مانی عظیم‌زاده

انتشار: سایت حق کودکی

ارجاع: شورای اروپا، ۲۰۱۲. گمپس، راهنمای آموزش حقوق بشر به نوجوانان و جوانان؛ پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک.

ترجمه‌ی هدیه کعبی. شورای اروپا. سایت حق کودکی، ۲۰۱۵

مطابق تعاریف حقوق بشر، هر انسان زیر هجده سال کودک در نظر گرفته می‌شود. در سال ۲۰۰۵، یونسف جمعیت کل کودکان جهان را ۲.۲ میلیون نفر برآورد کرد. جمعیت کودکان در اروپا، احتمالاً حدود یک دهم این عدد، نزدیک به ۲۰۰ میلیون نفر است.

کودکان انسان هستند، بنابراین دقیقاً مانند بزرگسالان حقوقی انسانی دارند. با این حال چون به مراقبت‌ها و کمک‌های مخصوصی نیاز دارند، از قوانین حقوق بشر «مختص خود» نیز برخوردار هستند که این قوانین به عنوان پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک شناخته می‌شوند.

پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک در سال ۱۹۸۹ توسط سازمان ملل متحد تصویب شد و از دوم سپتامبر ۱۹۹۰ به اجرا درآمد. این پیمان‌نامه شامل تمام کودکان زیر هجده سال ساکن کشورهای عضو آن، یعنی تقریباً تمام کشورهای دنیا، می‌شود. تنها ایالات متحده‌ی آمریکا و سومالی پیمان‌نامه را تصویب نکرده‌اند.

چرا پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک¹ اهمیت دارد؟

پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک، گسترده‌ترین سند حقوق بشری است که در دنیا تصویب شده است. این سند، نقطه‌ی عطفی در تاریخ حقوق کودکان است زیرا اولین سند بین‌المللی قانونی الزام‌آور به شمار می‌آید که به طور خاص برای حمایت از حقوق کودکان تصویب شده است.

کودک باید بداند که وجودش معجزه است؛ از آغاز جهان تا انتهای آن، هیچ کودک دیگری شبیه او نخواهد بود.
پابلو کزالز

پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک، حقوقی بیش از سایر انسان‌ها به کودکان نمی‌دهد، اما برای اطمینان از دستیابی کودکان به حقوق بشری که متعلق به همگان است، ضمانت‌های بیشتری را به رسمیت می‌شناسد. پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک به دلیل دربر گرفتن تمام جنبه‌های حقوق بشر، شامل حقوق مدنی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، از

تمام معاهدات بین‌المللی دیگر برجسته تر است.

این پیمان‌نامه‌ی، کودکان را افرادی دارای حقوق و مسئولیت در نظر می‌گیرد که این حقوق و مسئولیت‌ها منعکس‌کننده‌ی قابلیت‌ها و توانایی‌های رو به رشد آنها هستند؛ پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک با همین تعریف، نحوه‌ی نگرش به کودکان را تغییر داد. افزون بر این تغییر نگرش، پیمان‌نامه مزبور چارچوب مشخصی برای مطالبه‌ی حقوق کودکان نیز تعیین کرده است.

دوران مادری و دوران کودکی از حق مراقبت و توجه ویژه‌ای برخوردار است. تمام کودکان، چه در پیوند زناشویی به دنیا آمده باشند و چه خارج از آن، باید حمایت اجتماعی یکسانی برخوردار باشند.

اعلامیه‌ی جهانی حقوق بشر، ماده‌ی

۲۵

اگر کودکان، بدون در نظر گرفتن جنسیت، خاستگاه قومی، موقعیت اجتماعی، زبان، سن، ملیت یا مذهب، از این حقوق برخوردار باشند، آنگاه مسئولیتی نیز

برای احترام به یکدیگر به شیوه‌ی انسانی بر دوششان خواهد بود. اگر کودکان حق دارند در برابر درگیری، ظلم، استثمار و بی‌توجهی مورد محافظت قرار گیرند، پس مسئولیت دارند یکدیگر را اذیت و آزار نکنند و به هم آسیب نرسانند. اگر حق دارند که محیط زیستی پاک داشته باشند، پس مسئولیت دارند، هر چه می‌توانند برای مراقبت از محیط زیست انجام دهند.

سؤال: چرا دسترسی به برخی حقوق، برای کودکان دشوارتر از بزرگسالان است؟

پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک چگونه اجرا می‌شود؟

کشورهای امضاکننده‌ی پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک، هر پنج سال یک بار، باید پیشرفت حاصله در رعایت حقوق عنوان شده در پیمان‌نامه را به کمیته‌ی حقوق کودک گزارش دهند. سازمان‌های دیگر نیز به ارائه‌ی گزارش ترغیب می‌شوند و اغلب اوقات، سازمان‌های غیردولتی، نقض‌های احتمالی پیمان‌نامه را که در گزارش‌های رسمی دولتی قید نشده، شناسایی می‌کنند.

کمیته، از کارشناسانی مستقل تشکیل شده و پس از رسیدگی به تمام گزارش‌های ارائه شده، چه گزارش‌های دولت‌ها و چه گزارش‌های سازمان‌های غیردولتی، و برگزاری جلسه‌ای در ژنو برای پرسش از نمایندگان دولت‌ها، مجموعه نتایج

¹. Committee on the Rights of the Child (CRC)

بررسی‌ها را منتشر می‌کند. هدف از این کار، ارائه‌ی توصیه‌هایی است که کشورها باید در جهت اصلاح یا بهبود حوزه‌هایی که کمیته احساس می‌کند در آنها پیمان‌نامه به درستی رعایت نمی‌شود، به کار گیرند. پس از آن، طی گزارش بعدی دولت‌ها، اجرا شدن این توصیه‌ها را بررسی می‌کنند.

سؤال: شما در مورد حقوق کودکان در کشور خود، چه گزارشی به کمیته‌ی حقوق کودکان ارسال خواهید کرد؟

پروتکل‌های اختیاری پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک

پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک، دو پروتکل اختیاری دارد که هر دو در ماه مه سال ۲۰۰۰ به تصویب رسیده‌اند و کمیته‌ی حقوق کودک بر آنها نظارت می‌کند. پروتکل اول، در مورد مشارکت کودکان در درگیری‌های مسلحانه است و دومی، در مورد فروش کودکان، روسپی‌گری کودکان و هرزه‌نگاری^۲ آنهاست.

فرزندان شما، فرزندان شما نیستند، آنها پسران و دختران زندگی و اشتیاق ادامه‌ی آن هستند... می‌توانید بدن‌هایشان را اسکان دهید، اما روح‌شان را نه، چرا که روح آنها در خانه‌ی فردا ساکن است، جایی که شما، حتی در رویاهای‌تان نیز نخواهید دید.
جبران خلیل جبران

در ماه ژوئن سال ۲۰۱۱، شورای حقوق بشر سازمان ملل، پیش‌نویس سومین پروتکل اختیاری را در مورد آیین بررسی شکایات فردی برای نقض حقوق کودک، به تصویب رساند. این پروتکل جدید، به کمیته‌ی حقوق کودکان امکان می‌دهد تا راه‌های ارتباط میان کودکان و نمایندگانشان را که دلایلی مبنی بر نقض حقوق آنها ارائه داده‌اند، بررسی کند.

ویژگی‌های اصلی پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک

پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک، ۵۴ ماده دارد که حوزه‌ای کامل و گسترده از حقوق، شامل حقوق مدنی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی را در بر می‌گیرد که تمامشان، چارچوبی برای حمایت از حقوق انسانهای زیر ۱۸ سال هستند. پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک بر پایه‌ی سه دسته از حقوق بنا شده است و چهار اصل عمده هدایت آن را بر عهده دارند.

سه حق زیربنایی ("سه P")^۳

مواد حمایتی حقوق کودکان، در سه طبقه، دسته‌بندی می‌شوند. این دسته‌بندی‌ها عبارت‌اند از مشارکت^۴، حمایت^۵ و تأمین نیازهای اولیه‌ی کودکان^۶.

عنصر مشارکت بسیار مبتکرانه بوده (و هنوز هم هست) و نشان‌دهنده‌ی آن است که پیمان‌نامه، کودکان را به عنوان افرادی کنشگر و نه ابژه‌ی قانون در نظر گرفته است. بسیاری از بزرگسالان و بسیاری از جوامع، با کودکان به شکلی برخورد می‌کنند که گویی از تفکر مستقل ناتوان هستند، و گویی اولویت‌ها یا احساسات آنها، حداقل در مقایسه با تصمیم‌های مرتبط با رفاه‌شان اهمیت کمتری دارد. با این حال، پیمان‌نامه به بسط این نظریه می‌پردازد که کودکان نیز انسان هستند و باید به خواسته‌هایشان توجه شود. پیمان‌نامه می‌گوید کودکان مستحق احترام و عزت هستند، زیرا آنها نیز، در هر سنی، انسان به شمار می‌آیند. بخشی از «برخورد با عزت»، این است که به آنها اجازه دهیم مستقل باشند و به محض آنکه توانایی آن را کسب کردند، خواسته‌ها و افکار خود را بیان کنند و این خواسته‌ها و افکار، به عنوان

^۲. Pornography

^۳. The three "P"s

^۴. Participation

^۵. Protection

^۶. Provision

عواملی مهم در تصمیم‌گیری‌های مربوط به آنها، در نظر گرفته شوند.

پیمان‌نامه علاوه بر به رسمیت شناختن حق مشارکت کودکان، نیاز احتمالی آنها را به حمایت خاص، مثلاً در برابر سوء استفاده، خشونت، استثمار و ظلم اذعان می‌دارد.

سومین دسته‌بندی که تأمین نیازهای اولیه‌ی کودکان است، حقوق لازم برای نیازهای اولیه و رشد حداکثری کودک را شامل می‌شود. از این حقوق می‌توان به حق داشتن غذای کافی، آب تمیز، سرپناه، آموزش رسمی و مراقبت‌های بهداشتی اشاره کرد.

سؤال: شما چقدر به آرزوهای کودکانی که با آنها کار می‌کنید، گوش می‌دهید و احترام می‌گذارید؟

مجلس کودکان در فنلاند

بنای مجلس مجازی به عنوان مجلس کودکان فنلاندی در فضای مجازی ساخته شده است. این ساختمان مجازی محلی برای نمایندگان است که بتوانند مستقل از زمان و مکان، در آنجا با هم تعامل کنند و کارهای خود را پیش ببرند. هیئت رئیسه و کمیسیون‌های مجلس کودکان، در اتاق‌های گفت‌وگو جلسات مجازی هفتگی برگزار می‌کنند، در مورد مسائل مذاکره می‌کنند و برای جلسه‌های عمومی مجلس آماده می‌شوند.

اعضای مجلس کودکان، مسائل را در انجمن‌های گفت‌وگوی خود به صورت آنلاین بررسی می‌کنند، در نظرسنجی‌هایی که تصمیم‌گیرندگان برگزار کرده‌اند، شرکت می‌نمایند و همچنین به مدت دو هفته یک جلسه‌ی عمومی آنلاین برگزار می‌کنند. اعضای هیئت مدیره و تمام کودکان همدیگر را به صورت رو در رو نیز ملاقات می‌کنند.⁷

اصول چهارگانه

پایه‌ی اصلی پیمان‌نامه، مجموعه‌ی چهار اصل راهنما، یا الزامات جامع برای تمام حقوق مندرج در معاهده است. این اصول همچنین به عنوان مواد جداگانه در معاهده آمده‌اند. هنگامی که کمیته‌ی حقوق کودک سازمان ملل، رویه‌هایی برای گزارش پیشرفت پیمان‌نامه تنظیم کرد، این اصول به عنوان موارد جداگانه‌ای که باید گزارش شوند، ثبت شدند.

اصل ۱: عدم تبعیض (ماده‌ی ۲)

ماده‌ی عدم تبعیض، نامحدود است: این اصل علاوه بر ممنوع کردن تبعیض در موارد اشاره شده، انواع دیگر تبعیض را هم که به صراحت ذکر نشده‌اند، ممنوع می‌کند. دختران باید فرصت‌هایی برابر با پسران داشته باشند، کودکان توانمند فرصت‌هایی برابر با کودکان توان‌خواه، مسلمانان، برابر با هندوها و هندوها برابر با مسیحیان، فقرا برابر با ثروتمندان و به همین ترتیب همه‌ی کودکان باید دارای فرصت‌هایی برابر باشند.

کشورهای طرف کنوانسیون تضمین خواهند کرد کودکی که قادر به شکل دادن به عقاید خود می‌باشد، بتواند این عقاید را آزادانه درباره تمام موضوعاتی که مربوط به وی می‌شود ابراز کند. به نظرات کودک مطابق با سن و بلوغ وی بها داده شود.

کنوانسیون حقوق کودک، ماده‌ی ۱۲

⁷. <http://www.lastenparlamentti.fi>

اصل ۲: منافع عالی‌هی کودک (ماده ۳)

این اصل با این موضوع مرتبط است که کودکان، انسان‌هایی کامل هستند و آنچه به مصلحت آنهاست مهم است. البته به

کشورهای عضو کنوانسیون، باید اجرای حقوق مندرج در کنوانسیون را برای تمام کودکان ساکن در حوزه قضایی خود، بدون هیچ تبعیضی، صرف نظر از نژاد کودک و والدین و سرپرستان قانونی‌اش، رنگ پوست، جنسیت، زبان، مذهب، عقاید سیاسی، ملیت، خاستگاه قومی یا اجتماعی، اموال، معلولیت، تولد یا سایر موقعیت‌ها، تضمین کنند.

کنوانسیون حقوق کودک، ماده ۲

همین جا ختم نمی‌شود: این اصل تنها این را نمی‌گوید که نیازهای کودکان مهم است، بلکه تأکید می‌کند که این نیازها باید موضوع اصلی تصمیم‌گیری در مورد کودک باشند. این مسئله، لزوماً به معنای انجام دادن همیشگی چیزی نیست که کودک می‌خواهد، چون گاهی یک فرد بیرونی بهتر می‌تواند مصلحت کودک را، به خصوص در بلند مدت، تشخیص دهد.

سؤال: فکر می‌کنید چه کسی باید در مورد مصلحت کودک تصمیم بگیرد؟ والدین، خود کودک یا مقامات مسئول؟

اصل ۳: حق زندگی، بقا و رشد (ماده ۶)

این اصل بسیار گسترده‌تر از چیزی است که در ابتدا به نظر می‌رسد. اصل سوم، دولت‌های امضاکننده پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک را ملزم می‌کند که نه تنها به رشد جسمانی کودکان، که به رشد ذهنی، معنوی، اخلاقی، روانی و اجتماعی آنان نیز توجه کنند. دولت‌ها باید «محیطی ایجاد کنند» که بهترین شرایط را برای آماده کردن هر کودک برای زندگی فردی در جامعه‌ای آزاد به وجود آورد.

اصل ۴: احترام به دیدگاه‌های کودک (ماده ۱۲)

در تمام اقدامات مربوط به کودکان ... باید منافع عالی‌هی کودکان به عنوان اصل اساسی در نظر گرفته شود. کنوانسیون حقوق کودک، ماده ۳

پیش‌تر، به این اصل تحت عنوان «حق مشارکت» اشاره شده است. هنگامی که کشورهای عضو پیمان‌نامه، موارد مربوط به حقوق کودک را به کمیته گزارش می‌دهند، باید چکیده‌ای از فرصت‌های فراهم شده برای کودکان جهت بیان دیدگاه‌های‌شان در مورد خانواده، مدرسه، مراقبت‌های ویژه و دیگر اشکال مراقبت، و همچنین در مراحل پناه‌جویی به دست بدهند.

وضع کودکان: آمار و ارقام

پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک، گامی بلند در جهت شروع فرآیند رسمیت بخشیدن به الزامات دولتی و فراهم آوردن شکلی از پاسخ‌گویی است. با این حال، این پیمان‌نامه تنها شروع یک روند است. در تمام کشورهای جهان، حقوق کودک تا رسیدن به معیارهای بیان شده در پیمان‌نامه، راهی طولانی در پیش دارد.

کودکان جهان

۶۰۰ میلیون از ۲.۲ میلیارد کودک جهان در شرایط فقر شدید زندگی می‌کنند. یعنی از هر چهار کودک، یک نفر روزانه با کمتر از یک یورو زندگی می‌کند.

هر سال ۹ میلیون کودک زیر پنج سال، به دلایل قابل پیشگیری، از دنیا می‌روند. البته این آمار، ۲۰ سال گذشته خیلی

بیشتر بوده و همچنان رو به کاهش است.

هر روز ۱۷ هزار کودک از گرسنگی می‌میرند.

سازمان ملل برآورد کرده است که حدود ۲۵۰ هزار کودک، پسر و دختر زیر ۱۸ سال، عضو گروه‌های مسلح یا نیروهای نظامی هستند.

بیش از ۱۰۰ میلیون کودک که در سن مدرسه‌ی ابتدایی هستند، به مدرسه نمی‌روند، که در این بین، تعداد دختران محروم از مدرسه بیشتر از پسران است.

کودکان اروپا

کودکان اروپا با مشکلات زیادی مواجه هستند و آمار زیر، تنها نمونه‌ی کوچکی از آنهاست. در بخش‌های دیگر این فصل، جزئیات بیشتری در مورد برخی از این مشکلات ارائه شده است.

حقوق کودکان در اروپا

- بسیاری از کودکان در داخل خانواده، اجتماع، اقامتگاه‌های مسکونی مربوط به خدمات اجتماعی و مکان‌های دیگر، با خشونت مواجه هستند. به طور میانگین ۳۵ درصد از دانش‌آموزان اروپای مرکزی و شرقی که در یک نظرسنجی شرکت کرده بودند، گفتند که طی دو ماه قبل از نظرسنجی، در مدرسه مورد اذیت و آزار قرار گرفته‌اند. این درصد از ۱۵ تا ۶۴ متغیر بوده است.

- خطر فقر، ۱۹ درصد از کودکان اتحادیه‌ی اروپا را تهدید می‌کند.

- بیش از ۶۲۶ هزار کودک در ۲۲ کشور اروپای مرکزی و شرقی و کشورهای مستقل مشترک‌المنافع، در اقامتگاه‌های مسکونی عمومی زندگی می‌کنند.

- گروه‌هایی از کودکان معمولاً به اشکال مختلف در معرض تبعیض قرار دارند، مثلاً کودکان روم^۸ اغلب از تحصیل باز می‌مانند و دسترسی محدودی به امکانات بهداشتی و درمانی دارند. بسیاری از کودکان توان‌خواه مرتب با تبعیض یا برخوردهای ناآگاهانه مواجه هستند و معمولاً در تصمیم‌گیری‌هایی که بر زندگی آنها مؤثر است، مشارکت داده نمی‌شوند.

- با این که اتحادیه‌ی اروپا جزو ثروتمندترین مناطق جهان است،

کودکان در سرتاسر این منطقه همچنان در فقر زندگی می‌کنند. ۹ درصد کودکان زیر ۱۴ سال در خانواده‌هایی زندگی می‌کنند که هیچ فرد بزرگسالی در آنها شغل درآمدزا ندارد. فقر کودکان و محرومیت‌های اجتماعی در بیست سال گذشته به شدت در برخی کشورهای اتحادیه‌ی اروپا افزایش یافته است و در این بین، کودکان کم‌سن‌تر، بیشتر از گروه‌های دیگر در معرض خطر فقر نسبی هستند.

کشورهای عضو پیمان‌نامه، ملزم به فراهم کردن حداکثر امکانات ممکن برای بقا و رشد کودکان هستند. کنوانسیون حقوق کودک، ماده‌۶

ما به مدت چهار ماه به مدرسه نرفتیم، به شش خانه، نه، هفت خانه رفتیم و شش مدرسه‌ی جدید.... من از جابه‌جا شدن خوشام نمی‌آید، چون هر بار دوست جدید پیدا می‌کنم و بعد مجبور می‌شوم دوباره و دوباره و دوباره جابه‌جا بشوم. دختر، ۱۰ ساله، نقل از کتاب گوش کن - صدای کودکان بی‌خانمان

^۸. Roma Children

کودکان خیابانی

یونیسف سه دسته کودک خیابانی تعریف کرده است: کودکانی که در خیابان زندگی می‌کنند: آنها از خانواده‌ی خود گریخته‌اند و به تنهایی در خیابان زندگی می‌کنند؛ کودکان کار و خیابان: که بیشتر وقت خود را در خیابان‌ها می‌گذرانند و معاش خود را تأمین می‌کنند؛ و فرزندان خانواده‌های ساکن در خیابان که به همراه خانواده، در خیابان گذران عمر می‌کنند. در گزارشی که توسط "جامعه‌ی کودکان"⁹ در انگلستان تهیه شده، مشخص شده است که:

- تعداد کودکان اقلیت مراکشی که به اسپانیا وارد می‌شوند، از زمانی که وزارت کشور اسپانیا در سال ۱۹۹۸ شروع به ثبت آنها کرده است، پیوسته در حال افزایش است. این عدد از ۸۱۱ در آن سال، بیش از چهار برابر شده و به ۳۵۰۰ نفر در سال ۲۰۰۲ رسیده است.

- تعداد کودکان خیابانی شاغل در سن پترزبورگ روسیه، بین ده تا شانزده هزار نفر تخمین زده می‌شود: ۲۰ درصد از این کودکان درگیر روسپیگری هستند.

- بعضی از پرورشگاه‌ها در اوکراین می‌گویند ۹۷ درصد کودکانی که مؤسسات آنها را ترک می‌کنند، بی‌خانمان می‌شوند.

زمان آن فرا رسیده که حمایت از کودکان - تمام کودکانمان - را به هدفی مشترک تبدیل کنیم که بتواند ما را از میان تمام مرزهای سیاسی، مذهبی و سنت‌های فرهنگی متحد کند. ما باید تابوهای از میان رفته را باز یابیم و خشونت و سوءاستفاده از کودکان را غیر قابل قبول اعلام نماییم.

اولارا اوتونو، نماینده‌ی ویژه‌ی سازمان ملل برای کودکان و درگیری مسلحانه

- حدود ۲۵۰۰ کودک در گرجستان، برای کسب درآمد راهی خیابان شده‌اند؛ این درآمد یا از طریق گدایی یا تن فروشی است.

- هر سال صد هزار کودک در انگلستان از خانه می‌گریزند: ۶.۷ درصد از این کودکان فراری، با هر دو والد تنی و ۱۳ درصد فقط با یکی از والدین تنی خود زندگی می‌کرده‌اند، ۱۸ درصد در خانواده‌ای به فرزندی پذیرفته شده بودند، و ۳۰.۸ درصد «نوع دیگری از خانواده» داشته‌اند.

سؤال: آیا آمار کودکان خیابانی کشور خود را می‌دانید؟

قاچاق

تقریباً تمام کارشناسان بر این عقیده‌اند که قاچاق، معضلی رو به افزایش است، اما یکی از مشکلات، عدم وجود توافق درباره‌ی تعداد افراد درگیر آن است. دولت آمریکا برآورد کرده است که سالانه بین ششصد تا هشتصد هزار نفر در مرزهای بین‌المللی در کار قاچاق هستند. شواهد دفتر مواد مخدر و جنایت سازمان ملل متحد¹⁰، نشان می‌دهد که بیش از ۲۰ درصد قربانیان هر نوع قاچاق داخلی و بین‌المللی، کودکان هستند.

⁹. Children's Society

¹⁰. The United Nations Office on Drugs and Crime

پیمان‌نامه‌ی شورای اروپا در اقدام علیه قاچاق انسان

پیمان‌نامه‌ی شورای اروپا برای اقدام علیه قاچاق انسان از اول فوریه‌ی سال ۲۰۰۸ به اجرا درآمده است. پیمان‌نامه‌ی مزبور بر این اساس استوار است که قاچاق انسان، نقض حقوق بشر و اهانت به منزلت و شرافت انسان است. اهداف این پیمان جامع عبارتند از:

- جلوگیری از قاچاق

- حمایت از حقوق انسانی قربانیان قاچاق

- تعقیب قانونی قاچاقچیان

این پیمان برای تمام انواع قاچاق، تمام قربانیان و هر شکلی از استعمار اعمال می‌شود.

خشونت علیه کودکان

تنبیه بدنی

کتک زدن کودکان، تنها درسی برای رفتار نادرست نیست؛ بلکه نمایشی نیرومند از اهانت به حقوق انسانی افراد کوچک‌تر و ناتوان‌تر است.
توماس همبرگ، عضو هیئت حقوق بشر شورای اروپا

در قوانین حقوق بشر، این مسئله که کودکان باید در برابر تمام اشکال خشونت، شامل تنبیه بدنی در خانه، مدرسه، یا هر محیط دیگری محافظت شوند، به رسمیت شناخته شده است. با این حال، جوامعی در سراسر جهان، از جمله بسیاری از کشورهای اروپایی، همچنان برخی از اشکال خشونت علیه کودکان را، به خصوص در خانه، مجاز می‌دانند و حتی تأیید می‌کنند.

در سال ۱۹۹۸، دادگاه حقوق بشر اروپا طی قضاوتی تاریخی، اولین حکم علیه تنبیه بدنی والدین را صادر کرد. پسر بچه‌ای انگلیسی توسط ناپدری‌اش با عصا مورد ضرب و شتم منجر به کبودی‌های جدی قرار گرفته بود. دادگاه اروپایی به این نتیجه رسید که حق حمایت از کودک در برابر تنبیه تحقیرآمیز نقض شده است.

اگرچه از ژوئن سال ۲۰۱۱، تنبیه بدنی در مدارس ۱۱۷ کشور غیرقانونی شد، تنها در ۲۹ کشور است که کودکان، هر جا که باشند، از جمله خانه، در برابر تنبیه خشونت‌آمیز حمایت می‌شوند. بیست و دو کشور عضو شورای اروپا، خشونت را در خانه، در مدارس، در نظام کیفری و در نظام‌های مراقبت جایگزین ممنوع کرده‌اند.

سؤال: ممنوع کردن تمام اشکال تنبیه بدنی کودکان درست است؟

اذیت و آزار در محیط مجازی و تصاویر سوءاستفاده‌ی جنسی

کودکان هنگام استفاده از اینترنت با خطرهای گوناگونی مثل مشاهده‌ی مطالب نامناسب، زورگویی و آزار و اذیت آنلاین، سوء استفاده و استعمار مواجه هستند، مثلاً به شکل ریختن طرح دوستی با آنان با انگیزه‌ی سوءاستفاده‌ی جنسی. افرادی که کارشان در ارتباط دائم با کودکان است، می‌توانند با روش‌های زیر، کودکان را در برابر چنین خطرهایی حمایت کنند:

- اقدامات فردی، مانند گزارش دهی، اعتراض یا پرسش، وقتی که متوجه شوند کودکان در معرض چنین خطراتی قرار دارند یا زمانی که محتوای غیرقانونی یا خطرناکی در اینترنت پیدا کنند.
- توانمند کردن کودکان با آگاه سازی و گفت و گو با آنها درباره‌ی این موضوع.
- توانمند کردن والدینی که نیاز دارند با خطرهای استفاده از اینترنت و راه‌های نظارت بر سایت‌هایی که فرزندشان به آنها سر می‌زنند، آشنا شوند.

یکی از راه‌های آزمودن درستی روند آموزش، شاد بودن کودک است.
ماریا منتسوری

شورای اروپا یک بازی تعاملی به نام «وایلد وب وودز»¹¹ برای کودکان تهیه کرده که به آنان کمک می‌کند در حالی که در محیطی امن به گشت و گذار در شبکه می‌پردازند، تهدیدهای مجازی را بشناسند و در برابر آنها مقاومت کنند.

خشونت جنسی

داده‌های موجود نشان می‌دهند که حدوداً از هر پنج کودک، یک نفر در اروپا، به شکلی یکی از انواع خشونت جنسی را تجربه کرده است. تخمین زده می‌شود که در ۷۰ تا ۸۵ درصد موارد، فرد خاطی کسی است که آشنا و معتمد کودک به شمار می‌رود. خشونت جنسی علیه کودکان اشکال مختلفی دارد: سوء استفاده‌ی جنسی در دایره‌ی خانواده، هرزه‌نگاری و روسپیگری کودکان، فساد، ترغیب به نزدیکی جنسی از طریق اینترنت، و تعرض جنسی از سوی نزدیکان.

خشونت جنسی علیه کودکان در تمام کشورهای اروپایی وجود دارد، اما رسیدن به تصویری واضح از محدوده، عمق و ماهیت آن با موانع متعددی روبه‌روست. بیشتر موارد گزارش نمی‌شوند، فاش شدن ممکن است سال‌ها طول بکشد، دستیابی به آمار مطمئن دشوار است و روش یکسان و منسجمی برای جمع‌آوری داده‌ها وجود ندارد.

«پیمان‌نامه‌ی شورای اروپا برای حمایت از کودکان در برابر استثمار جنسی و سوء استفاده‌ی جنسی» (پیمان‌نامه لانزاروت)¹² دربرگیرنده‌ی تمامی اقدامات لازم برای جلوگیری از خشونت

به این نتیجه رسیده‌ام که بهتر است فریاد بزنم. سکوت کردن، جنایت حقیقی علیه بشریت است.
نادژدا ماندلستام، نویسنده‌ی روس

جنسی، حمایت از کودکان و پی‌گرد خاطیان است. این پیمان‌نامه، نخستین پیمان بین‌المللی است که به تمام اشکال خشونت جنسی علیه کودکان می‌پردازد. نشان این پیمان‌نامه، موسوم به رویکرد چهار "پ" است: پیشگیری از خشونت، پاسداری از کودکان قربانی، پی‌گرد¹³ خاطیان، و پیشبرد سیاست‌های شراکتی و مشارکتی¹⁴. پیمان‌نامه‌ی لانزاروت به خصوص،

خواستار ارزیابی و آموزش افراد شاغل در حرفه‌های مرتبط با کودکان، آموزش جنسیتی و افزایش آگاهی و برنامه‌های مداخله‌ای برای مجرمان بالقوه است.

یک پنجم

مبارزه با خشونت جنسی علیه کودکان با استفاده از ابزارهای مشخص قانونی و اقدامات مربوط به افزایش آگاهی

¹¹. Wild Web Woods

¹². Lanzarote Convention

¹³. Prosecution

¹⁴. Promotion of partnerships and participation policies

فراگیر، دو هدف راهبردی برنامه‌ی شورای اروپا با نام «ساختن اروپایی برای کودکان، همراه با کودکان»¹⁵ است. شورای اروپا در نوامبر ۲۰۱۰ کمپینی با نام «یک پنجم»¹⁶ را با هدف توقف خشونت جنسی علیه کودکان آغاز کرد. کمپین یک پنجم قصد دارد «پیمان‌نامه‌ی شورای اروپا برای حمایت از کودکان در برابر استثمار جنسی و سوء استفاده‌ی جنسی» را در کشورهای بیشتری به امضاء، تصویب و اجرا برساند، و در عین حال می‌خواهد کودکان، خانواده‌ها و یا مراقبت‌کنندگان آنها و به طور کلی جامعه را به دانش و ابزارهای لازم برای پیشگیری و گزارش خشونت جنسی علیه کودکان تجهیز کند و به این ترتیب آگاهی محدودی خود را گسترش دهد.¹⁷

ابتکارهای اروپایی

شورای اروپا

شورای اروپا و دولت‌های عضو آن، به ابزارهای قانونی، برنامه‌ها و توصیه‌های متعددی در مورد برخی از مشکلات کودکان در اروپا پرداخته‌اند.

بعضی از معاهده‌های شورای اروپا که مختص کودکان است، عبارت‌اند از:

پیمان‌نامه‌ی اروپایی برای اعمال حقوق کودکان (سال ۲۰۰۰)

پیمان‌نامه‌ی حمایت از کودکان در برابر بهره‌کشی جنسی و سوء استفاده‌ی جنسی (سال ۲۰۰۷)، نخستین معاهده‌ی قانونی‌ای که سوء استفاده‌ی جنسی از کودکان را جرم اعلام کرد.

پیمان‌نامه‌ی اروپایی درباره‌ی پذیرش کودکان به فرزندگی (بازنگری شده در سال ۲۰۰۸)

بدیهی‌ست که تمام معاهدات حقوق بشری هم در مورد کودکان لازم‌الاجرا هستند.

ساختن اروپایی با کودکان و برای کودکان

این برنامه به عنوان نتیجه‌ی سومین همایش سران شورای اروپا (ورشو، سال ۲۰۰۵) معرفی شد که شامل دو اصل مستقیماً مرتبط به هم است: ارتقاء و ترویج حقوق کودکان و حمایت از کودکان در برابر خشونت. هدف اصلی برنامه، کمک به تمام تصمیم‌گیرندگان و نقش آفرینان در طراحی راهبردهایی ملی و اجرای این طرح‌ها به منظور حمایت از حقوق کودکان و جلوگیری از خشونت علیه آنها است.

شورای اروپا همچنین بر افزایش آگاهی و مبارزات برنامه‌مند برای موضوعات مربوطه‌ی تاثیرگذار بر حقوق بشر و همچنین حقوق کودکان تأکید دارد.

¹⁵. Building a Europe For and With Children

¹⁶. ONE in FIVE

¹⁷. www.coe.int/oneinfive

در سال ۲۰۰۷، بخش جوانان شورای اروپا، کامپزیتو¹⁸، راهنمای آموزش حقوق بشر به کودکان، را منتشر کرد. این

شبکه‌ی اروپایی مشاوران جوان

در سال ۲۰۰۸ شبکه‌ی اروپایی مشاوران جوان به راه افتاد. هدف این شبکه، دخالت دادن فعالانه‌ی کودکان و جوانان در امور سالانه‌ی «شبکه‌ی بازرسان ویژه‌ی کودکان در اروپا» (ENOC) و فراهم کردن فرصتی برای آنان است که صدای‌شان را به گوش اروپا برسانند. کودکان و جوانان که صاحبان حقوق و متخصصان زندگی خود و محیطی هستند که در آن رشد می‌کنند، فرصت خواهند داشت که در فعالیت‌های شبکه‌ی بازرسان نقشی داشته باشند تا بتوانند تجربه‌های‌شان را بیان کرده و ایده‌های خود در مورد آنچه برای‌شان اهمیت دارد را با آنان مطرح کرده و بگویند که چگونه می‌توانند نسبت به حمایت و ترویج حقوق‌شان همان‌طور که در کنوانسیون حقوق کودک عنوان شده است، اطمینان حاصل کنند.

کتابچه در پاسخ به تقاضای رو به افزایش متخصصین برای افزایش تمرکز آموزش حقوق بشر به گروه‌های سنی جوان تهیه شد. انتشار متعاقب کامپزیتو در تمام اروپا نشان داد که آموزش حقوق بشر به کودکان از سال‌های آغازین زندگی بسیار مؤثر است.

برنامه‌ی «آموزش شهروندی دموکراتیک»¹⁹ راهبردهایی را برای اجرای فعالیت‌های آموزشی تنظیم کرده است که توانایی کودکان را برای شهروندی و درک ساز و کارهای دموکراسی افزایش می‌دهد.

شبکه‌ی بازرسان ویژه‌ی کودکان در اروپا²⁰

واژه‌ی "ombudsperson" برگرفته از واژه‌ی اسکاندیناویایی "ombud" است که نماینده یا مأمور عالی رتبه یا فرستاده معنا می‌دهد. این واژه اشاره به شخصی دارد که به شکایت‌های گروهی مشخص رسیدگی کرده، در موردشان تحقیق می‌کند، به

نمایندگی از آن گروه از مصالح یا حقوق‌شان دفاع می‌کند یا از طرف آنها صحبت می‌کند و سعی در بهبود وضعیت تک‌تک افراد و وضعیت کلی آن گروه دارد. بسیاری از کشورها در حال حاضر برای خود بازرسان ویژه‌ی کودکان دارند و در سال ۱۹۹۷، «شبکه‌ی بازرسان ویژه‌ی کودکان در اروپا» تأسیس شد. نقش چنین بازرسانی این است که در عین استقلال کامل از حکومت و مقامات دولتی، نسبت به اجرای کامل پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک اطمینان حاصل کند. وظیفه‌ی معمول بازرسان ویژه‌ی کودک، حمایت و پشتیبانی از مصالح کودکان در برابر مقامات دولتی و غیردولتی و پیگیری شرایطی است که کودکان در آن رشد می‌کنند. تا سال ۲۰۱۱ این شبکه ۳۹ موسسه را در ۳۰ کشور در بر می‌گرفت. وظیفه‌ی این شبکه تسهیل ترویج و ارتقاء حقوق کودکان و حمایت از آن است.

سؤال: آیا کشور شما بازرسان کودکان دارد؟

اتحادیه‌ی اروپا

در سال ۲۰۰۶ کمیسیون اروپا سند «راهکار اتحادیه‌ی اروپا درباره‌ی حقوق کودکان»²¹ را منتشر کرد. این سند، انگیزه‌ی تازه‌ای برای گنجاندن حقوق کودکان در برنامه‌ی کاری اتحادیه‌ی اروپا به وجود آورده است و شامل هفت هدف مرتبط با اقدامات کمیسیون است. این سند همچنین ضوابط دستور جلسه‌ی سال ۲۰۱۱ اتحادیه را مقرر می‌کند. کمیسیون،

¹⁸. Compasito

¹⁹. The Education for Democratic Citizenship

²⁰. European Network of Ombudspersons for Children

²¹. Towards an EU strategy on the rights of the child

علاوه بر این، در سال ۲۰۱۰، جزئیات برنامه‌ای عملیاتی برای اطفال بی‌سرپرست را ارائه داده است و از طریق برنامه‌ی دافنه²² اقداماتی را برای مبارزه با خشونت علیه کودکان، جوانان و زنان پی‌گیری می‌کند. دستور جلسه‌ی اتحادیه‌ی اروپا برای حقوق کودکان، قصد دارد به منظور ترویج و ارتقاء، حمایت و تأمین حقوق کودکان در تمامی سیاست‌ها و اقدامات مربوطه، اتحادیه را به تعهد کامل به مفاد معاهده‌ی لیسبون²³ و «منشور حقوق اساسی» ملزم کند. این دستور جلسه، شامل یازده اقدام مشخص است که به واسطه‌ی آنها، اتحادیه‌ی اروپا می‌تواند به شکلی موثر در بهزیستی و ایمنی کودکان مشارکت کند.

سازمان‌های غیردولتی

سازمان‌های غیر دولتی نه تنها در نظارت بر پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک از حق تبادل نظر برخوردار هستند، بلکه با کارهای معمول روزانه‌ی خود، در اجرای حقوق کودکان نیز مشارکت می‌کنند. نقش مهم دیگر را، سازمان‌های کودک-نهاد بر عهده دارند. کار سازمان‌های غیردولتی شامل طیف وسیعی از اقدامات حق-محور است، از آموزش حقوق بشر به کودکان گرفته تا تحقیقات، ابتکار عمل در حمایت از کودکان، همکاری با مقامات دولتی برای اجرای سیاست‌های دوستدار کودک، گزارش‌های متفاوت در مورد حقوق کودکان و مواردی از این دست.

چند نمونه از سازمان‌هایی که با روش‌های متفاوت، برای حقوق کودکان تلاش می‌کنند، عبارت هستند از:

- دفاع بین‌المللی از کودکان²⁴: یک سازمان غیردولتی بین‌المللی با نمایندگانی در ۴۰ کشور که تلاش‌هایش منحصر به تحقق عدالت برای کودکان و نوجوانان است. تلاش‌های این سازمان هم به شکل مداخله‌ی مستقیم و چانه زنی و هم به شکل نظارت و آموزش نیروی حرفه‌ای انجام می‌شود.
- اِکِپْت²⁵: شبکه‌ای بین‌المللی که در ۷۰ کشور نماینده دارد و برای از میان بردن روسپیگری کودکان، هرزه‌نگاری کودکان و قاچاق کودکان با مقاصد جنسی تلاش می‌کند.
- گروه سازمان‌های غیردولتی حامی پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک ، شبکه‌ای از هفتاد سازمان غیردولتی ملی و بین‌المللی است که مأموریت‌شان تسهیل پشتیبانی، اجرا و پایش پیمان‌نامه‌ی حقوق کودک است.
- «انجمن اروپایی جوانان» یک سازمان جوان-محور است که ۹۸ شورای ملی و سازمان بین‌المللی جوانان را در سراسر اروپا نمایندگی می‌کند. تلاش این سازمان بر مشارکت جوانان متمرکز است و در همین راستا، نیازها و دیدگاه‌های جوانان و سازمان‌های متبوع‌شان را به مؤسسات اروپایی، شورای اروپا و سازمان ملل منتقل می‌کند.

یورو چایلد (EuroChild)

شبکه‌ای ست متشکل از سازمان‌ها و افرادی که در گستره‌ی اروپا برای بهبود کیفیت زندگی کودکان و جوانان تلاش می‌کنند. این سازمان نمونه‌ای از کارهایی ست که جامعه‌ی مدنی در حمایت از کودکان، در اروپا و خارج از آن از طریق شبکه‌سازی، تحقیق، ارتباطات و ترویج انجام می‌دهد.

²². DAPHNE

²³. Lisbon

²⁴. Defence for Children International (DCI)

²⁵. ECPAT

- کنفدراسیون باشگاه‌های جوانان اروپا²⁶ شبکه‌ای از سازمان‌های کار جوانان و باشگاه‌های جوانان است که کار آزاد و آموزش‌های غیر رسمی برای جوانان را از طریق ۲۸ سازمان عضو در ۲۷ کشور اروپایی دنبال و ترویج می‌کند.
- نجات کودکان²⁷ که در ۱۲۰ کشور حضور دارد، یکی از سازمان‌های پیشرو در ترویج حقوق کودک و حمایت از آن و همچنین پشتیبانی از کودکان نیازمند کمک است. چشم‌انداز این سازمان، دنیایی است که در آن هر کودکی، حق بقاء، حمایت، رشد و مشارکت دارد.
- جنبش بین‌المللی فالکُن - انترناسیونال سوسیالیست آموزشی²⁸ جنبشی بین‌المللی و آموزش‌گراست که برای توانمندسازی کودکان و جوانان تلاش می‌کند. این جنبش با برگزاری سمینار، دوره‌های آموزشی، اردوهای بین‌المللی، کنفرانس و کمپین‌های تبلیغاتی مرتبط با آموزش، قبول وکالت و ارتباط مستقیم با کودکان آسیب‌پذیر، برای تحقق حقوق کودکان مبارزه می‌کند.

این مقاله ترجمه‌ای است از:

Council of Europe, (2012). *COMPASS - Manual for Human Rights Education with Young People: The Convention on the Rights of the Child*. Directorate of Youth and Sport, Hungary

²⁶. European Confederation of Youth Clubs (ECYC)

²⁷. Save the Children

²⁸. The International Falcon Movement – Socialist Educational International (IFMSEI)